

آثار و پیامدهای پیمان سعدآباد

۱۲ فروردین ۱۳۹۵ ساعت ۲۱:۱۲

پیمان سعدآباد هم از لحاظ مادی و هم از نظر سیاسی به زیان دولت ایران و به نفع کشورهای ترکیه، افغانستان و عراق بود، زیرا قسمتی از ارتفاعات آرات که دارای موقعیت سوق الجیشی مهمی بود به ترکیه واگذار شد. در تعیین خط مرزی ایران و عراق نیز رضاشاه منابع نفتی غرب ایران و نصف شطالعرب را که طبق اصول و مقررات بین‌المللی خط تالوک است به عراق واگذار کرد ...

سیاست خارجی ایران قبل از جنگ جهانی دوم در زمان رضاخان، بر مبنای استوار کردن موقعیت خود در برابر دو قدرت شوروی و انگلیس بود. بر همین اساس، می‌توان نزدیکی ایران به آلمان را در دوره رضاخان مورد بررسی قرار داد. اما این سیاست تنها با نزدیکی به آلمان تحقق پیدا نمی‌کرد، به همین خاطر رضاخان برقراری روابط دوستانه با دولت‌های همجوار و قدرت‌های منطقه‌ای را در دستور کار قرار داد و در ادامه همین سیاست بود که ۱۷ تیر ۱۳۱۶ پیمان مهمی بین ۴ کشور عراق، افغانستان، ترکیه و ایران در کاخ سعدآباد تهران به امضا رسید و به پیمان سعدآباد مشهور شد. در واقع آخرین قدمی که در این دوره پیش از جنگ جهانی دوم برداشته شد، امضای این قرارداد بود که وزرای خارجه ۴ کشور در کاخ سعدآباد آن را امضا کردند و اتحادی برای حفظ یکدیگر تشکیل دادند.

اهداف پیمان

این پیمان در شرایطی میان وزیران امور خارجه این کشورها امضا شد که در افغانستان محمد ظاهرشاه، در عراق ملک غازی اول، در ترکیه مصطفی کمال (آتاتورک) و در ایران رضاخان حکومت می‌کردند. پیمان سعدآباد وحدت این چهار کشور در منطقه و حمایت متقابل آنها نسبت به یکدیگر در صورت بروز خطر را دنبال می‌کرد. دولت‌های امضاکننده این پیمان، متعهد شدند از مداخله در امور داخلی یکدیگر خودداری کنند، مرزهای مشترک را محترم بشمارند، از هرگونه تجاوز نسبت به یکدیگر بپرهیزند و از تشکیل جمعیت‌ها و دسته‌بندی‌ها با هدف اخلاف در صلح میان کشورهای همجوار و هم‌پیمان باشد، جلوگیری کنند. طی این قرارداد دولت‌های عضو، ضمن تعهد در مقابله با خطر کمونیسم و همچنین تعهد بر عدم دخالت در امور داخلی یکدیگر، قید کردند که در کلیه اختلافات بین‌المللی که با منافع آنها در ارتباط بود، مشورت بکنند و علیه یکدیگر، عملیات متجاوزانه‌ای انجام ندهند.

پیامدهای پیمان سعدآباد برای ایران

پیمان سعدآباد هم از لحاظ مادی و هم از نظر سیاسی به زیان دولت ایران و به نفع کشورهای ترکیه، افغانستان و عراق بود، زیرا قسمتی از ارتفاعات آرات که دارای موقعیت سوق الجیشی مهمی بود به ترکیه واگذار شد. در تعیین خط مرزی ایران و عراق نیز رضاشاه منابع نفتی غرب ایران و نصف شطالعرب را که طبق اصول و مقررات بین‌المللی خط تالوک است به عراق واگذار کرد تا از بابت عبور کشتی‌های نفتکش از آبادان، ایران مبالغ هنگفتی به دولت عراق تحت‌الحمایه انگلیس بپردازد.

پس از امضای پیمان سعدآباد، رضاشاه طی نطقی که به مناسبت افتتاح دوره یازدهم مجلس شورای ملی ایراد کرد، گفت: «پیمان سعدآباد در مشرق‌زمین بی‌سابقه بوده و در این هنگام که امور عالم مشوش است، مدد بزرگی به بقای صلح جهان خواهد بود.» باید به تحلیل این مساله پرداخت که این چه نوع سیاست خارجی بود؟ چرا با فشار دولت دیگری قرارداد امضا شد؟ قراردادی که با فشار دیگران امضا شود چه تضمینی وجود دارد که منافع ملی در آن لحاظ شده باشد؟ در واقع باید یادآور شد که سیاست خارجی رضاشاه در قبال این پیمان حتی در برخورد با همسایگان تازه به دوران رسیده و نوپا هم نمی‌توانست آن گونه که خود می‌خواست، تضمینی ایجاد کند.

آدرس مطلب :

<https://www.cafetari.kh.com/news/۲۰۹۷۴/آثار-پیامدهای-سعدآباد-پیمان-پیامدهای-آثار/۲۰۹۷۴>